HARBIY AVIATSIYA MUTAXASSISLARINI TAYYORLASH UCHUN HARBIY KADRLARNI O‘QITUVCHI SIFATIDA QAYTA TAYYORLASHNING DOLZARBLIGI

Bahramov Umarali Xusanovich
O‘zbekiston Respublikasi harbiy xavfsizlik va mudofaa Universiteti Harbiy aviatsiya Instituti

Annotatsiya. *Maqolada harbiy aviatsiyada xizmat qilish bo‘yicha amaliy tajribaga ega bo‘lgan harbiy xizmatchilarni oliy harbiy aviatsiya ta’lim muassasalarida keyinchalik pedagogik faoliyat olib borish uchun kasbiy qayta tayyorlashning dolzarbligi ko‘rib chiqiladi. Uchuvchi-ofitserlar, shturmanlar, muhandislik-aviatsiya xizmati mutaxassislari hamda boshqa aviatsiya mutaxassislarida harbiy-kasbiy bilim va tajriba bilan bir qatorda maxsus psixologik-pedagogik, metodik, raqamli va tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirish zaruriyati asoslab beriladi.*

Mazkur muammoning dolzarbligi aviatsiya texnikasi, boshqaruv tizimlari, navigatsiya va aloqa vositalari, uchuvchisiz aviatsiya majmualari, axborot texnologiyalarining doimiy rivojlanishi hamda harbiy aviatsiya kadrlari kasbiy tayyorgarligiga qo‘yiladigan talablarning o‘zgarib borishi bilan belgilanadi. Harbiy xizmatchining amaliy tajribasi bo‘lajak aviatsiya mutaxassislarini tayyorlashda muhim resurs hisoblanishi, biroq ushbu tajribani kursantlarga samarali yetkazish maxsus pedagogik tayyorgarlikni talab qilishi ko‘rsatib beriladi.

Harbiy xizmatchilarni pedagogik faoliyatga tayyorlash uchun kasbiy qayta tayyorlash modeli taklif etilib, unda harbiy-kasbiy, psixologik-pedagogik, metodik, raqamli va amaliy komponentlar o‘zaro uyg‘unlashtirilgan. Aviatsiya trenajyorlaridan foydalanish, parvoz va shtatdan tashqari vaziyatlarni modellashtirish, keys-texnologiyalar hamda raqamli ta’lim vositalarini qo‘llashga alohida e’tibor qaratiladi.

Tajribali harbiy xizmatchilarni o‘qituvchi sifatida maqsadli qayta tayyorlash tizimini yaratish aviatsiya kadrlarini tayyorlash sifatini oshirish va harbiy aviatsiyada kasbiy tajriba uzviyligini ta’minlashning muhim shartlaridan biri ekanligi haqida xulosa qilinadi.

Kalit so‘zlar: *Harbiy aviatsiya, harbiy aviatsiya ta’limi, aviatsiya kadrlari, uchuvchilar tarkibi, ofitserlar, harbiy oliy ta’lim muassasasi o‘qituvchisi, kasbiy qayta tayyorlash, pedagogik kompetentlik, harbiy-kasbiy tayyorgarlik, parvoz*

tayyorgarligi, aviatsiya trenajyori, raqamli texnologiyalar, uchuvchisiz aviatsiya majmualari, kasbiy kompetentlik.

KIRISH

Harbiy aviatsiya harbiy faoliyatning eng murakkab texnologik sohalaridan biridir. Uning samarali faoliyat yuritishi nafaqat havo kemalari va aviatsiya majmualarining texnik xususiyatlariga, balki shaxsiy tarkibning kasbiy tayyorgarlik darajasiga ham bog‘liq.

Zamonaviy harbiy aviatsiya mutaxassisi aviatsiya texnikasidan foydalanish, parvoz vazifalarini bajarish, navigatsiya, boshqaruv, aloqa vositalaridan foydalanish, havo vaziyatini tahlil qilish, avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish hamda vaqt tanqisligi sharoitida qarorlar qabul qilish bilan bog‘liq bo‘lgan kompetensiyalar majmuiga ega bo‘lishi kerak.

Aviatsiya texnikasi va avtomatlashtirish vositalarining rivojlanishi uchuvchilar hamda muhandislik-texnik tarkibning kasbiy faoliyatini doimiy ravishda murakkablashtirib bormoqda. Shu bilan birga, uchuvchisiz aviatsiya tizimlari, raqamli boshqaruv vositalari, avtomatlashtirilgan majmualar va zamonaviy trenajyor texnologiyalaridan foydalanish ko‘lami kengaymoqda.

Bunday sharoitda oliy harbiy aviatsiya ta’lim muassasalari o‘qituvchilariga qo‘yiladigan talablar ham ortib bormoqda.

Aviatsiya yo‘nalishidagi o‘qituvchi nafaqat o‘qitilayotgan fan mazmunini chuqur bilishi, balki yetarli amaliy tajribaga ega bo‘lishi, real kasbiy vaziyatlarni tahlil qila olishi, aviatsiya mutaxassisining harakatlarini modellashtirishi va kursantlarda murakkab hamda nostandart sharoitlarda qaror qabul qilishga tayyorgarlikni shakllantira olishi kerak.

Shu sababli tajribali harbiy xizmatchilarni oliy harbiy aviatsiya ta’lim muassasalarida o‘qituvchi sifatida faoliyat yuritish uchun kasbiy qayta tayyorlash masalasi alohida dolzarblik kasb etmoqda.

HARBIY AVIATSIYA TA’LIMI TIZIMIDA O‘QITUVCHILIK FAOLIYATINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Harbiy aviatsiya ta’limi oliy kasbiy ta’limning boshqa ko‘plab yo‘nalishlaridan yuqori darajadagi amaliy yo‘naltirilganligi bilan farq qiladi.

Aviatsiya mutaxassisini tayyorlash nazariy ta’lim, amaliy mashg‘ulotlar, trenajyor tayyorgarligi, kasbiy vaziyatlarni modellashtirish va mutaxassislikka qarab bevosita parvoz tayyorgarligini o‘z ichiga oladi.

Shu sababli harbiy aviatsiya oliy ta’lim muassasasi o‘qituvchisi bir vaqtning o‘zida bir nechta kasbiy funksiyalarni bajaradi:

- ta’lim berish;

- tarbiyaviy;
- metodik;
- amaliyotga yo‘naltirilgan;
- ilmiy-tadqiqot;
- tashkiliy;
- maslahat berish.

O‘qituvchining nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog‘lay olish qobiliyati alohida ahamiyat kasb etadi.

Masalan, aerodinamika, havo navigatsiyasi, aviatsiyadan foydalanish taktikasi, aviatsiya texnikasidan foydalanish, aviatsiya xavfsizligi yoki alohida holatlarda harakat qilishni o‘rganish nafaqat nazariy materialni yodlashga, balki uni keyingi kasbiy faoliyatda qo‘llashga yo‘naltirilishi lozim.

Demak, o‘qituvchi kasbiy tajribani o‘quv topshiriqlari tizimiga aylantira olishi kerak.

HARBIY XIZMATCHINING AMALIY TAJRIBASI AVIATSIYA KADRLARINI TAYYORLASH RESURSI SIFATIDA

Tajribali ofitserlarni o‘qituvchilik faoliyatiga jalb etishning muhim afzalliklaridan biri ularning amaliy tajribaga ega ekanligidir.

Ofitser-uchuvchi, shturman, muhandislik-aviatsiya xizmati mutaxassisi yoki aviatsiya bo‘linmasi komandiri faqat o‘quv adabiyotlarini o‘rganish orqali to‘liq shakllantirib bo‘lmaydigan bilimlarga ega.

Amaliy tajriba o‘qituvchiga quyidagilarni amalga oshirish imkonini beradi:

- real kasbiy misollar keltirish;
- xatolarning yuzaga kelish sabablarini tahlil qilish;
- qaror qabul qilish xususiyatlarini namoyish etish;
- inson omilining ahamiyatini ochib berish;
- nostandart vaziyatlarni modellashtirish;
- murakkab vaziyatlarda harakat qilish tartibini tushuntirish;
- kursantlarda kasbiy tafakkurni shakllantirish.

Cheklangan vaqt va to‘liq bo‘lmagan axborot sharoitida harakat qilish tajribasi alohida qiymatga ega.

Bo‘lajak aviatsiya mutaxassisi nafaqat harakatlar algoritmini bilishi, balki muayyan vaziyatda nima uchun aynan shu qaror maqbul ekanligini ham tushunishi kerak.

Shu sababli tajribali harbiy xizmatchi samarali o‘qituvchiga aylanishi mumkin.

Biroq muhim bir qarama-qarshilik mavjud: aviatsiya faoliyatini professional darajada bajarish qobiliyati avtomatik ravishda boshqalarga ushbu faoliyatni o‘rgatish qobiliyatini anglatmaydi.

Ofitser yuqori darajadagi parvoz yoki muhandislik malakasiga ega bo‘lishi mumkin, biroq pedagogik tayyorgarlik bo‘lmasa, quyidagi jarayonlarda qiyinchiliklarga duch kelishi ehtimoli mavjud:

- o‘quv materialini tizimlashtirish;
- mashg‘ulot maqsadlarini shakllantirish;
- o‘qitish usullarini tanlash;
- murakkab jarayonlarni tushuntirish;
- kursantlarning bilimlarini baholash;
- teskari aloqani tashkil etish;
- zamonaviy ta’lim texnologiyalaridan foydalanish.

Aynan ushbu qarama-qarshilik maqsadli kasbiy qayta tayyorlash zaruratini belgilaydi.

AVIATSIYA KADRLARINI QAYTA TAYYORLASH DOLZARBLIGINING ASOSIY OMILLARI

1. Aviatsiya texnikasining murakkablashuvi

Zamonaviy havo kemalari murakkab axborot-texnik tizimlardan iborat.

Ularning tarkibida avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari, zamonaviy navigatsiya majmualari, aloqa vositalari, bort axborot tizimlari va boshqa yuqori texnologik komponentlardan foydalaniladi.

Texnikaning o‘zgarishi o‘qituvchilar tayyorgarligi mazmunini muntazam yangilab borishni talab qiladi.

O‘qituvchi nafaqat mavjud tizimlarni bilishi, balki yangi texnologiyalarni mustaqil ravishda o‘zlashtirish va tegishli bilimlarni ta’lim oluvchilarga yetkazish qobiliyatiga ham ega bo‘lishi kerak.

2. Uchuvchisiz aviatsiya tizimlarining rivojlanishi

Alohida omil sifatida uchuvchisiz aviatsiya tizimlarining jadal rivojlanishini ko‘rsatish mumkin.

Uchuvchisiz majmualar harbiy mutaxassislarni tayyorlashning mustaqil yo‘nalishiga aylanib, ayni paytda taktika, boshqaruvni tashkil etish va harbiy xizmatchilarning kasbiy kompetensiyalarining o‘zgarishiga ham ta’sir ko‘rsatmoqda.

Bu esa an’anaviy harbiy aviatsiya bilimlarini uchuvchisiz aviatsiya tizimlari mutaxassislarini tayyorlashning yangi yo‘nalishlari bilan uyg‘unlashtira oladigan o‘qituvchilar tarkibini shakllantirish zaruratini yuzaga keltiradi.

3. Trenajyor tayyorgarligining roli ortishi

Aviatsiya faoliyati yuqori darajadagi mas’uliyat va potensial xavflar bilan bog‘liq bo‘lganligi sababli trenajyor tayyorgarligi alohida ahamiyatga ega.

Zamonaviy trenajyorlar quyidagilarni modellashtirish imkonini beradi:

- turli meteorologik sharoitlar;
- aviatsiya jihozlarining ishdan chiqishi;
- shtatdan tashqari vaziyatlar;
- havo vaziyatining o‘zgarishi;
- qaror qabul qilish uchun vaqtning cheklanganligi;
- ekipajning o‘zaro hamkorligi;
- turli xizmatlarning harakatlari.

Biroq trenajyorning samaradorligi nafaqat uning texnik imkoniyatlariga, balki o‘qituvchi yoki instruktorning kompetentligiga ham bog‘liq.

Mutaxassis ssenariyni to‘g‘ri shakllantira olishi, o‘quv vazifasini belgilashi, ta’lim oluvchining harakatlarini kuzatishni tashkil etishi va keyingi tahlilni o‘tkaza olishi kerak.

Shunday qilib, raqamli va trenajyor tayyorgarligi bo‘lajak harbiy aviatsiya o‘qituvchilarini qayta tayyorlashning majburiy komponentlaridan biri bo‘lishi lozim.

HARBIY AVIATSIYA O‘QITUVCHISINING KASBIY KOMPETENSIYALARI

Harbiy aviatsiya oliy ta’lim muassasasi o‘qituvchisining kasbiy kompetentligini o‘zaro bog‘liq komponentlar majmui sifatida ifodalash mumkin:

PKpr = VK + LK + PPK + MK + RK + IK + NIK,

bu yerda:

VK — harbiy-kasbiy kompetensiyalar;

LK — parvoz-aviatsiya yoki muhandislik-aviatsiya kompetensiyalari;

PPK — psixologik-pedagogik kompetensiyalar;

MK — metodik kompetensiyalar;

RK — raqamli kompetensiyalar;

IK — axborot-kommunikativ kompetensiyalar;

NIK — ilmiy-tadqiqot kompetensiyalari.

Harbiy aviatsiya o‘qituvchisining o‘ziga xos xususiyati ushbu komponentlarni integratsiya qilish zaruratidan iborat.

Faqat yuqori darajadagi harbiy-kasbiy kompetentlikning o‘zi yetarli emas.

Masalan, tajribali uchuvchi parvoz vazifalarini mukammal bajara olishi mumkin, biroq o‘qituvchilik faoliyati uchun unga qo‘shimcha ravishda quyidagi ko‘nikmalar zarur:

- mashg‘ulotning ta’limiy maqsadini aniqlash;
- kursantlarning boshlang‘ich bilim darajasini aniqlash;
- maqbul o‘qitish usulini tanlash;
- murakkab materialni tushuntirish;

- amaliy topshiriqni shakllantirish;
- nazoratni tashkil etish;
- xatolarni tahlil qilish;
- teskari aloqani shakllantirish;
- kompetensiyaning shakllanganlik darajasini baholash.

Demak, pedagogik qayta tayyorlash kasbiy tajribani pedagogik kompetentlikka aylantirishni ta’minlashi lozim.

KASBIY QAYTA TAYYORLASH DASTURINING MAZMUNI

Harbiy aviatsiya o‘ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda dasturni modulli tamoyil asosida tashkil etish maqsadga muvofiq.

1-modul. Oliy harbiy maktab pedagogikasi

Oliy ta’lim pedagogikasi asoslari, kursantlarni o‘qitish va tarbiyalash qonuniyatlari, ta’lim jarayonini tashkil etish.

2-modul. Harbiy psixologiya va kasbiy faoliyat psixologiyasi

Harbiy xizmatchilarni tayyorlashning psixologik xususiyatlari, stressli vaziyatlarga barqarorlikni shakllantirish, qaror qabul qilish xususiyatlari va kasbiy motivatsiya.

3-modul. Aviatsiya fanlarini o‘qitish metodikasi

Quyidagi fanlarni o‘qitish xususiyatlari:

- aerodinamika;
- aviatsiya texnikasi;
- navigatsiya;
- taktika;
- aviatsiya majmualaridan foydalanish;
- aviatsiya xavfsizligi;
- muhandislik-aviatsiya tayyorgarligi;
- boshqa aviatsiya fanlari.

4-modul. Trenajyor texnologiyalari

Aviatsiya trenajyorlarida mashg‘ulotlarni loyihalashtirish va o‘tkazish, ssenariylarni ishlab chiqish, ta’lim oluvchilarning harakatlarini tahlil qilish va mashg‘ulot yakunlarini muhokama qilish.

5-modul. Raqamli texnologiyalar

Elektron ta’lim resurslari, raqamli modellar, multimedia vositalari, ta’limni boshqarish tizimlari va boshqa raqamli vositalardan foydalanish.

6-modul. Aviatsiya hodisalari va xatolarni tahlil qilish metodikasi

Xatolarni pedagogik jihatdan tahlil qilishga alohida e’tibor qaratish zarur.

Ta’lim oluvchining xatosi faqat bilim yoki ko‘nikmalarning yetishmasligi sifatida emas, balki qiyinchilik sabablarini aniqlash va ta’lim jarayonini tuzatish imkonini beruvchi diagnostik material sifatida ham ko‘rib chiqilishi kerak.

7-modul. Ilmiy-tadqiqot faoliyati

Pedagogik va harbiy-kasbiy tadqiqotlarni olib borish asoslari, ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, ilmiy maqola va ma’ruzalar tayyorlash.

8-modul. Pedagogik amaliyot

Keyinchalik ekspert tahlili o‘tkazilgan holda o‘quv mashg‘ulotlarini mustaqil ravishda olib borish.

AVIATSIYA YO‘NALISHIDAGI BO‘LAJAK O‘QITUVCHINI TAYYORLASH METODIKASINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Amaliy ta’lim usullariga alohida e’tibor qaratish zarur.

Eng samarali usullardan biri kasbiy vaziyatlarni modellashtirish usulidir.

Masalan, kursantga tashqi sharoitlarning o‘zgarishi yoki qandaydir nosozlik yuzaga kelgan vaziyatda qaror qabul qilishni talab etadigan shartli vaziyat beriladi.

O‘qituvchining vazifasi to‘g‘ri algoritmni darhol aytib berish emas, balki vaziyatni mustaqil tahlil qilish jarayonini tashkil etishdan iborat.

Bunda quyidagilar baholanadi:

- tahlil qilish tezligi;
- vaziyatni baholashning to‘liqligi;
- harakatlarning izchilligi;
- qabul qilingan qarorning asoslanganligi;
- oqibatlarni oldindan prognoz qilish qobiliyati;
- boshqa mutaxassislar bilan hamkorlik.

Bunday metodika nafaqat bilimlarni, balki kasbiy tafakkurni ham shakllantirish imkonini beradi.

Mashg‘ulot yoki o‘quv vaziyatini tahlil qilish ham muhim vosita hisoblanadi.

Topshiriq bajarilgandan so‘ng o‘qituvchi ta’lim oluvchi bilan birgalikda quyidagilarni tahlil qiladi:

- dastlabki vaziyat;
- qabul qilingan qaror;
- harakatlar ketma-ketligi;
- yo‘l qo‘yilgan xatolar;
- muqobil variantlar;
- qabul qilingan qarorning oqibatlari;
- shunga o‘xshash xatolarning oldini olish usullari.

Bo‘lajak o‘qituvchi uchun bunday faoliyat pedagogik tayyorgarlikning majburiy elementi bo‘lishi lozim.

USTOZ-SHOGIRDLIK BO‘LAJAK O‘QITUVCHINING KASBIY SHAKLLANISH MEXANIZMI SIFATIDA

Qayta tayyorlashni tugatgandan so‘ng yosh o‘qituvchi barcha vazifalar majmuini mustaqil ravishda hal qilishga har doim ham tayyor bo‘lavermaydi.

Shuning uchun ustoz-shogirdlik tizimi muhim element hisoblanadi.

Yangi tayinlangan o‘qituvchiga tajribali harbiy aviatsiya oliy ta’lim muassasasi o‘qituvchisini ustoz sifatida biriktirish maqsadga muvofiq.

Ustoz quyidagi yo‘nalishlarda yordam ko‘rsatishi mumkin:

- metodik maslahat berish;
- mashg‘ulotlarda ishtirok etish;
- o‘tkazilgan mashg‘ulotlarni tahlil qilish;
- o‘quv materiallarini ishlab chiqishda yordam berish;
- kursantlarni baholash masalalari bo‘yicha maslahat berish;
- ilmiy nashrlarni tayyorlashga ko‘maklashish;
- trenajyorlar bilan ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish;
- kasbiy tajriba almashinuvini tashkil etish.

Bunda ustoz-shogirdlikni nazorat vositasi sifatida emas, balki kasbiy rivojlanish mexanizmi sifatida ko‘rib chiqish lozim.

TAKLIF ETILAYOTGAN KASBIY QAYTA TAYYORLASH MODELI

Qayta tayyorlash tizimi beshta ketma-ket bosqichni o‘z ichiga olishi mumkin.

I bosqich — kasbiy diagnostika

Quyidagilar aniqlanadi:

- harbiy-kasbiy tayyorgarlik darajasi;
- amaliy aviatsiya tajribasi;
- pedagogik bilimlar;
- raqamli kompetentlik;
- kommunikativ ko‘nikmalar;
- tadqiqotchilik salohiyati.

II bosqich — pedagogik-nazariy tayyorgarlik

Pedagogika, psixologiya, metodika va ta’lim nazariyasi sohasida bazaviy bilimlar shakllantiriladi.

III bosqich — aviatsiyaviy-metodik tayyorgarlik

Pedagogik bilimlar muayyan aviatsiya mutaxassisligi bilan integratsiya qilinadi.

IV bosqich — pedagogik amaliyot

Tinglovchi mustaqil ravishda mashg‘ulotlar, trenajyor mashqlari va amaliy topshiriqlarni ishlab chiqadi hamda o‘tkazadi.

V bosqich — yakuniy attestatsiya

Mutaxassisning o‘qituvchi funksiyalarini mustaqil ravishda bajarish qobiliyati baholanadi.

Yakuniy attestatsiya quyidagilarni o‘z ichiga olishi mumkin:

- ochiq mashg‘ulot;
- trenajyor mashg‘ulotini o‘tkazish;
- o‘quv-uslubiy majmua ishlab chiqish;
- pedagogik vaziyatni hal qilish;
- metodik ishlanmani himoya qilish;
- ilmiy-tadqiqot ishini bajarish.

HARBIY XIZMATCHINING O‘QITUVCHILIK FAOLIYATIGA TAYYORLIGI MEZONLARI

Ofitserning o‘qituvchi sifatida ishlashga tayyorligini obyektiv baholash uchun mezonlar tizimidan foydalanish maqsadga muvofiq.

Motivatsion mezon

Harbiy xizmatchining pedagogik faoliyat bilan shug‘ullanish istagining anglanganlik darajasi va kasbiy rivojlanishga tayyorligini belgilaydi.

Kognitiv mezon

Pedagogik, psixologik va metodik bilimlar darajasini tavsiflaydi.

Faoliyat mezoni

Mashg‘ulotlarni mustaqil ravishda loyihalashtirish va o‘tkazish qobiliyatini aks ettiradi.

Kommunikativ mezon

Kursantlar va hamkasblar bilan samarali hamkorlik qilish qobiliyatini belgilaydi.

Raqamli mezon

Zamonaviy axborot va trenajyor texnologiyalaridan foydalanish qobiliyatini tavsiflaydi.

Refleksiv mezon

O‘z pedagogik faoliyatini tahlil qilish, kamchiliklarni aniqlash va ta’lim usullarini takomillashtirish qobiliyatini aks ettiradi.

MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI

Harbiy aviatsiya kadrlarini qayta tayyorlashni tashkil etishdagi asosiy muammolar quyidagilar bo‘lishi mumkin:

pedagogik tayyorgarlik davomiyligining yetarli emasligi;

nazariy materialning amaliyotdan ustunligi;

individual ta’lim trayektoriyalarining mavjud emasligi;

pedagogikaning aviatsiya mutaxassisligi bilan yetarli darajada integratsiya qilinmaganligi;

zamonaviy trenajyor texnologiyalaridan yetarli darajada foydalanilmasligi;

samarali ustoz-shogirdlik tizimining mavjud emasligi;

o‘qituvchining tayyorgarligini baholashga formal yondashuv.

Mazkur muammolarni hal etish uchun:

birinchidan, qayta tayyorlash dasturlarini muayyan aviatsiya mutaxassisliklarini hisobga olgan holda bevosita ishlab chiqish;

ikkinchidan, pedagogik amaliyot hajmini oshirish;

uchinchidan, trenajyor tayyorgarligini kasbiy qayta tayyorlash dasturiga kiritish;

to‘rtinchidan, ustoz-shogirdlik tizimini joriy etish;

beshinchidan, individual ta’lim trayektoriyalaridan foydalanish;

oltinchidan, harbiy aviatsiya o‘qituvchilarining uzluksiz kasbiy rivojlanishi tizimini shakllantirish maqsadga muvofiq.

XULOSA

Harbiy xizmatchilarni oliy harbiy aviatsiya ta’lim muassasalarida keyinchalik pedagogik faoliyat olib borish uchun kasbiy qayta tayyorlash aviatsiya kadrlarini tayyorlash tizimini takomillashtirishning muhim shartlaridan biridir.

Mazkur muammoning alohida ahamiyati aviatsiya faoliyatining yuqori texnologik xususiyati va mas’uliyat darajasi bilan belgilanadi. Zamonaviy aviatsiya mutaxassisi doimiy ravishda takomillashib borayotgan aviatsiya texnikasi, avtomatlashtirilgan tizimlar, raqamli texnologiyalar, trenajyor majmualari va uchuvchisiz aviatsiya tizimlari bilan ishlashga tayyor bo‘lishi kerak.

Bunday sharoitda harbiy aviatsiya oliy ta’lim muassasasi o‘qituvchisi nafaqat chuqur harbiy-kasbiy bilim va amaliy tajribaga, balki rivojlangan pedagogik, metodik, psixologik, raqamli va tadqiqotchilik kompetentligiga ham ega bo‘lishi lozim.

Tajribali ofitser kasbiy bilim va amaliy tajribaning muhim tashuvchisi hisoblanadi. Biroq uning kasbiy tajribasi pedagogik resursga aylantirilishi kerak. Buning uchun maqsadli kasbiy qayta tayyorlash zarur.

Eng samarali model sifatida harbiy-kasbiy tayyorgarlik, oliy maktab pedagogikasi, psixologiya, aviatsiya fanlarini o‘qitish metodikasi, trenajyor tayyorgarligi, raqamli texnologiyalar, pedagogik amaliyot va ustoz-shogirdlikni birlashtiruvchi tizimni ko‘rsatish mumkin.

Tajribali ofitserlarning amaliy tajribasini aviatsiya mutaxassislarining yangi avlodiga yetkazish uchun shart-sharoitlar yaratish alohida ahamiyatga ega. Mazkur nuqtai nazardan, harbiy aviatsiya oliy ta’lim muassasasi o‘qituvchisi nafaqat bilim manbai, balki bo‘lajak ofitserning kasbiy tafakkuri, xavfsizlik madaniyati,

mas’uliyati va kasbiy vazifalarni bajarishga tayyorgarligini shakllantirishning muhim subyekti hisoblanadi.

Shunday qilib, harbiy kadrlarni pedagogik faoliyat uchun tizimli ravishda kasbiy qayta tayyorlash harbiy aviatsiya ta’limini rivojlantirishning strategik resursi sifatida qaralishi lozim. Uni amalga oshirish kasbiy tajribaning uzviyligini ta’minlash, kursantlarni tayyorlashning amaliy yo‘naltirilganligini oshirish va harbiy aviatsiya mutaxassislarini tayyorlashning zamonaviy talablariga javob bera oladigan o‘qituvchilar tarkibini shakllantirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi O‘RQ-637-son «Ta’lim to‘g‘risida»gi Qonuni.
2. O‘zbekiston Respublikasining 2024-yil 1-fevraldagi O‘RQ-901-son «Pedagogning maqomi to‘g‘risida»gi Qonuni.
3. Федеральный закон от 29.12.2012 № 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации».
4. Федеральный закон от 27.05.1998 № 76-ФЗ «О статусе военнослужащих».
5. Приказ Министра обороны Российской Федерации от 15.05.2021 № 270 «Об определении Порядка и условий реализации военнослужащими Вооруженных Сил Российской Федерации, проходящими военную службу по контракту, права на профессиональную переподготовку по одной из гражданских специальностей».
6. Приказ Министра обороны Российской Федерации от 30.05.2022 № 308 «Об организации образовательной деятельности в федеральных государственных организациях, осуществляющих образовательную деятельность и находящихся в ведении Министерства обороны Российской Федерации».
7. Приказ Министра обороны Российской Федерации от 15.09.2014 № 670 «О мерах по реализации отдельных положений статьи 81 Федерального закона от 29.12.2012 № 273-ФЗ “Об образовании в Российской Федерации”».
8. UNESCO. Strengthening Teacher Education in Uzbekistan: Linking Pre-Service and In-Service Training through Continuous Professional Development.
9. UNESCO. Adapting and Scaling Teacher Professional Development Approaches in Uzbekistan.
10. Зимняя И. А. Ключевые компетенции — новая парадигма результата образования // Высшее образование сегодня. — 2003. — № 5. — С. 34–42.

11. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. — М.: Педагогика, 1989.

12. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. — М.: Высшая школа, 1991.

13. Андреев В. И. Педагогика: учебный курс для творческого саморазвития. — Казань: Центр инновационных технологий, 2000.

14. Сериков В. В. Личностно ориентированное образование: поиск новой парадигмы. — Волгоград: Перемена, 1998.

15. Материалы международных и национальных исследований в области профессионального развития педагогических кадров и цифровизации высшего образования.

16. Нормативные и методические документы, регулирующие организацию летной, инженерно-авиационной, тренажерной и профессиональной подготовки военнослужащих.

17. Научные публикации по вопросам профессиональной подготовки летного состава, человеческого фактора, авиационной безопасности, тренажерной подготовки и педагогики высшей военной школы.